

Seimo ir PLB komisija: rūpestis - viena Lietuva

Sandra Bernotaitė

Šių metų balandžio 24-27 dienomis Seime posėdžiavo LR Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės (PLB) komisija, kurios darbotvarkės klausimai apima ne tik diasporos, bet ir Lietuvos politinę, ekonominę ir socialinę problematiką. Ši nuolatinė Komisija yra sudaroma Seimo kadencijos laikotarpiui, jos posėdžiai yra atviri, vyksta tiesioginė vaizdo transliacija internetu, o darbo rezultatai pristatomi žiniasklaidoje. Komisijos branduolį sudaro dešimt Seimo narių pagal proporcinio Seimo frakcijų atstovavimo principą ir dešimt PLB valdybos išrinktų atstovų iš užsienio lietuvių bendruomenių deleguotų kandidatų. Posėdžio sesijas pakaitomis vedė Seimo narys Antanas Vinkus ir PLB atstovas Rimvydas Baltaduonis.

Tris dienas trukusio intensyvaus darbo metu buvo nagrinėti demografijos, ryšio su Lietuva, etnokultūros bei patriotizmo skatinimo iššūkiai, pristatyti Lietuvių kalbos kultūros metų veiksmai ir atoveiksmai, kalbėta apie švietimo ir ugdymo sistemą bei vaikų teisių apsaugą, aptartas teisingas heraldikos naudojimas diasporos simbolikoje, pristatytas dalyvavimo 2018 m. Lietuvos šimtmečio dainų šventėje „Vardan tos...“ planas ir, žinoma, išsamiai diskutuota apie tautinės tapatybės bei pilietybės išsaugojimą. Komisijos nariai - tiek parlamentarai, tiek diasporos atstovai - siekdami sutarimo Lietuvos gerovės labui, išreiškė skirtingas nuomones, pagarbiai išklausė vieni kitus ir ieškojo bendrų sprendimų.

Parlamentaras Žygimantas Pavilionis palinkėjo Komisijai, kad reemigracijos strategija, kuri šiuo metu intensyviai aptariama įvairiuose lygiuose, taptų realybe, kad atsirastų lėšų ir žmonių, padedančių ją įgyvendinti. Jo nuomone, Globalios Lietuvos idėja skirta ne tik lietuviybės išsaugojimui, per ją bandoma susigrąžinti

išvykusius lietuvius. Jis pažymėjo, jog kol kas nemato adekvačių pastangų, kurios yra būtinos. „Dėl pilietybės išlaikymo klausimo irgi negalima delsti, nes iki numatomo referendumo liko tik metai, o dar nėra aiškios formuluotės, kaip siūloma keisti Konstitucijos straipsnį. Jei norime laimėti tautą, mes jau vėluojame“, – perspėjo Ž. Pavilionis.

URM atstovas Marijus Gudynas pristatė „Globalios Lietuvos“ programos 2011-2019 m. veiklas ir pasidžiaugė, kad 2017-ieji pasaulio lietuvių bendruomeniškumo prasme buvo proveržio metai: oficialios lietuvių bendruomenės statusą priėmė keletas naujų diasporų, efektyviai veikia programos „Investuok Lietuvoje“ ir „Kurk Lietuvai“, taip pat vieno langelio agentūra – migracijos informacijos centras „Renkuosi Lietuvą“. Šiomet Vilniuje vykusiame Švietimo lyderystės forume pirmą kartą dalyvavo ir 60 lietuvių iš viso pasaulio. Kaip ir planuota, kuriama „Globalios Lietuvos“ internetinė platforma. M. Gudynas informavo, kad jau yra rengiamas antrojo programos etapo 2020-2030 m. modelis, kurio trys esminiai idėjiniai blokai: (1) tautinio tapatumo išlaikymas užsienyje; (2) diasporos įtraukimas į valstybės gyvenimą; (3) grįžimo skatinimas. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) vertinimas pateikė aktualios kritikos: „Globalios Lietuvos“ programa pasiekia nedidelę dalį diasporos ir yra per mažai finansuojama; rizikos faktorius yra tai, kad per daug vertinant emigravusius žmones, gali būti nuvertinti neišvykusieji.

Vyriausybės kancleris Deividas Matulionis patikino, kad ne tik dabartinė, bet ir prieš tai dirbusios vyriausybės yra vieningos dvigubos pilietybės klausimu ir remia pasaulio lietuvius. Jo nuomone, ryšys tarp išvykusiųjų ir Lietuvos ne silpnėja, o stiprėja. Vyriausybė išreiškia norą stiprinti diasporos politinę ir ekonominę dimensiją, siekia išnaudoti užsienyje įgytą potencialą ir ieškoti būdų, kaip įveiklinti diasporą Lietuvos labui. D. Matulionis išreiškė susirūpinimą Lietuvos demografinė situacija: šalis dėl emigracijos ir kitų faktorių jau dabar yra netekusi apie 20 % gyventojų. Tačiau jis mato galimybę vertinti emigraciją iš teigiamos pusės: iš Vakarų grįžtantieji parsiveža kitą mentalitetą, nebijo kurti verslo, labiau pasitiki savimi, nesitaiksto su Lietuvos negerovėmis, nesupranta to, kas yra rusiška, ir jiems tai yra nepriimtina. Dabar stebima pozityvi tendencija, kad išvykstančiųjų mažėja, o grįžtančiųjų daugėja. Vyriausybės 2018-2030 m. strategija siekiama spręsti demografijos iššūkius ir suteikti reikalingas priemones. Vyriausybės tinklalapyje paskelbtas konkrečių priemonių planas – viešoji konsultacija – ir visuomenė prašoma prisidėti pasiūlymais. „Lietuva vis dar neturi

savo įvaizdžio strategijos, prie šio klausimo vyriausybė dirba, tačiau prisidėti turėtų visi“, – kalbėjo kancleris.

Deja, minėtasis priemonių planas ne visiems pasirodė konkretus. Komisijos narys Kęstutis Eidukonis pažymėjo, jog tai strategijos projektas, kuriame trūksta konkrečių keistinių dalykų išvardinimo: „Vykdomojo plano kol kas nėra. Emigracija – tik simptomas, todėl „gydyti“ būtų išmintinga ne simptomą, o priežastį, kurią pirmiausia reikėtų aptikti ir diagnozuoti. Valstybė negali sustabdyti emigracijos, jos pareiga yra sudaryti sąlygas grįžimui. Žmonės išvyksta iš Lietuvos, nes praranda pasitikėjimą valdžia ir viltį susikurti ateitį.“ K. Eidukonio nuomone, visiems reiktų susivienyti ir sutelkti pastangas į gyvenimo sąlygų Lietuvoje gerinimą, o tai yra visai įmanoma, nes lietuviai yra darbštūs. Kita didelė problema yra per dideli mokesčiai, dėl kurių negalima nusikratyti šešėlinės ekonomikos: „Lietuvos modelis yra pusiau socialistiškas, pusiau kapitalistiškas. Šešėlinė ekonomika veikia puikiai! Sąžiningai mokėdami mokesčius kai kurie žmonės neišsilaikytų, jiems tektų emigruoti. Nesąžiningas yra „nuo viršaus“ skaičiuojamas pajamų mokestis. Susidaro požiūris, kad sąžininga veikla Lietuvoje neįmanoma. Tai sumenkina meilę tėvynei. Ar įmanoma mylėti sukčių kraštą? Kai 50-60% visuomenės nusižengia nemokėdami mokesčių, valstybė negali visų patraukti atsakomybėn. Tačiau mokėdami mokesčius žmonės taps nekonkurencingi, todėl padėtis tampa be išeities.“ K. Eidukonis pakvietė visus dirbti vieningai, mažinti valstybės išlaidas, skirtas biurokratinio aparato išlaikymui, keisti piliečių, o ypač jaunimo, pilietiškumo suvokimą.

Vidaus reikalų ministras Giedrius Surplys iškėlė pusiau retorinį klausimą: koks vidutinis atlyginimas priviliotų grįžti emigrantus? Australijos Melburno Lietuvių Bendruomenės vadovas Henrikas Antanaitis priminė, kad žmonės renkasi gyventi tėvynėje ne vien finansiniais sumetimais. Jam yra tekę sutikti chirurga, kuris grįžo iš Australijos į Lietuvą tam, kad galėtų gerinti medikų situaciją, o jauna lituanistė, paklausta, kodėl nelieka gyventi užsienyje, atsakiusi: „Noriu grįžti į Lietuvą, nes ten mano namai.“ Jungtinės Karalystės Lietuvių Bendruomenės vadovė Daina Asanavičiūtė pasakė spėjanti, jog pageidaujamas atlyginimo vidurkis ne toks didelis, kaip kartais įsivaizduojama: grįžtančiuosius tenkintų 1000-1500 eurų. Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės vadovė Jūratė Caspersen atkreipė dėmesį į teisingumo, tolerancijos, pagarbos žmogui stoką Lietuvoje ir pasigedo priemonių spręsti kultūrinio lygmens problemoms. „Tiesa, tai viešojoje erdvėje jau reflektuojama“, – pridūrė ji.

PLB pirmininkė Dalia Henke priminė, kad šiuo metu skiriama per mažai dėmesio likusiems gyventi Lietuvoje, o viena svarbiausių emigracijos problemų, kurias galima suvaldyti, yra grįžusiųjų integracija. Taip pat ji klausė: kaip Pasaulio Lietuvių Bendruomenė galėtų konkrečiai prisidėti prie šių problemų

sprendimo? Socialinės apsaugos ir darbo ministras Linas Kukuraitis atsakė, kad šiuo metu stengiamasi palengvinti būsto įsigijimą jaunoms šeimoms, ypač regionuose, taip pat rengiama mokesčių pertvarka, kuri pagerintų mažiausias ir vidutines pajamas gaunančių žmonių situaciją, paslaugų plėtros srityje numatomos kompleksinės paslaugos šeimai, išmokami „vaiko pinigai“, investuojama į gerėjančią paslaugų kokybę.

Švietimo ir mokslo ministrė Jurgita Petrauskienė pristatė grįžusių iš užsienio lietuvių vaikų integravimo į Lietuvos bendrojo ugdymo sistemą planus. „Suprantame, kad kova dėl talentų yra globali. Protų cirkuliacija turi būti aktyvi, todėl skatiname žmones sugrįžti į Lietuvą ir vykdyti mokslinę veiklą“, – kalbėjo ministrė. Tačiau iš pasaulio lietuvių perspektyvos situacija atrodo vis dar ne taip optimistiškai. D. Asanavičiūtė pastebėjo, kad tam tikro amžiaus vaikų grįžtamumas yra mažas, 10-14 metų grupė yra mažiausia, o tai gali liudyti apie tėvų baimę dėl integracijos į Lietuvos švietimo sistemą. D. Henke kvietė susirūpinti, kodėl istorijos vadovėliuose beveik nėra informacijos apie diasporą. Be to, mokymosi programose pasigendama etnokultūros lavinimo dalykų. Komisijos narys Gediminas Karoblis pridūrė, kad vaikų ugdymo strategijoje trūksta aiškiai parodytų aukštos simbolikos tautinių priemonių. Savo jausmingoje kalboje iškėlęs vaikų teisių užtikrinimo problemą, jis pasiūlė išeitį: „Pradėti turime nuo deramos pagarbos tėvams, ypač motinoms, ir mokytojams.

Juk jie daugiausia susiduria su vaikais. Susiję nepaneigiamu ir mokslo įrodytu empatiniu ryšiu, motinų ar mokytojų saugumas ir pasitikėjimas tiesiogiai lemia vaikų saugumą ir pasitikėjimą.“

Vienas svarbesnių mūsų tautos vienybės simbolių – kasmetinė Dainų šventė, kurios tradiciją UNESCO pripažino žmonijos žodinio ir nematerialaus kultūros paveldo šedevru. Po Kultūros ministrės, Dainų šventės tarybos pirmininkės Lianos Ruokytės-Jonsson pranešimo buvo išsakytas priekaištas, kad Kultūrosterija labai menkai bendrauja su trečdaliu tautos, gyvenančios pasaulyje. Nebuvo parodytas deramas dėmesys tam, kas itin svarbu pasaulio lietuviams. PLB pirmininkė D. Henke pristatė liepos 1 d. vyksiantį renginį „100 Lietuvos veidų – sujunkime Lietuvą“. Tai unikali proga suartėti ir pajusti vienybę tiek užsienyje, tiek Lietuvoje gyvenantiems lietuviams ir Lietuvos tautinėms bendrijoms. Vakarų Europos lietuvių bendruomenių atstovas Rytis Virbalis teigė: „Trūksta aktyvesnio kalbėjimo apie tautinę tapatybę ir tautiškumo propagavimo valstybės mastu – Lietuvos šimtmečio proga tai dar labiau įpareigoja daryti. Tik populiarindami tautiškumą, pritrauksime jaunimą, kuris išlaikys gyvas tradicijas ateityje.“

Seimo pirmininkas Viktoras Pranckietis patikino, kad pasaulio lietuvių keliami klausimai yra aktualūs visam Seimui: tiek dvigubos pilietybės, tiek Lietuvos šimtmečio paminėjimo, tiek lietuvių kalbos puoselėjimo ir pavardžių rašymo lietuviškais rašmenimis klausimas. Kalbėdamas apie Europos Sąjungos ateitį ir saugumą, jis pabrėžė, jog yra itin vertinamas svarus išėivijos indėlis, padedant Lietuvai tapti NATO ir ES nare. „Referendumas dėl dvigubos pilietybės dar nepralaimėtas, – kalbėjo V. Pranskietis. – Jis turi įvykti, mes visi turim ateiti ir balsuoti taip nuoširdžiai, kaip grįžtama į tėvynę, kuri mums visiems viena, ta pati Lietuva.“

Okeanijos bei Rytų Azijos kraštų lietuvių bendruomenių atstovas Henrikas Antanaitis savo pranešime išreiškė susirūpinimą lietuvių kalbos būkle ir išlikimu: „Mūsų sąžinės pareiga saugoti kalbą nuo nereikalingos kitų kalbų įtakos, ypač anglicizmų. Lietuvių kalbos ugdymo politika per menkai apibrėžta, strategijos nėra, o lietuvių kalbos gyvavimui kyla grėsmių – skaitmeninėje erdvėje vyksta kalbos degradacija. Švietimo ministerijos 2018–2030 m. strategijoje apie grėsmes neužsimenama, ir tai yra apgailėtina. Turime kiekvienas paklausti savęs: ar lietuvių kalba yra vertybė?“ Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkas Audrys Antanaitis teigė: „Vaizdas aptemęs, bet nėra juodas. Lietuvių kalba išgyvena aukso amžių.“ Jis informavo, kad kai kurios grėsmės sumažėjusios,

komisija pasiekė, kad Lietuvių kalbos terminų bankas nebūtų uždarytas, jau parengtos Valstybinės kalbos politikos 2018-2022 m. gairės.

Seimo valdančiosios partijos pirmininkas Ramūnas Karbauskis kalbėjo apie tai, kad dabartinė padėtis dėl etnokultūros ugdymo netenkina, todėl siekiama gražinti šį dalyką į mokyklas, bent pradines: „Tauta nebežino savo šaknų, tradicijų, ir greit tai taps problema visai tautai. Kosmopolitiškas požiūris į tautiškumą yra draustinas, nes sunaikins tokią šalį, kaip Lietuva. Tam tikros interesų grupės bando įpiršti, kad svarbiausia būti Europos piliečiu. Bet pati Europos Sąjunga liko prie sprendimo, kad tai yra skirtingų tautų sąjunga.“ R. Karbauskis pabrėžė, jog daroma viskas, kad įvyktų referendumas dėl dvigubos pilietybės, ir pasaulio lietuvių dalyvavimas jame yra būtinas. Jo manymu, tiek valdantieji, tiek opozicija referendumo būtinybės klausimu sutaria. „Dvigubos pilietybės klausimas, – kalbėjo R. Karbauskis, – yra svarbiausias lietuviškos tapatybės ir tautos bendrumo išlaikymui.“

Seimo ir PLB komisijos pirmininkas Rimvydas Baltaduonis savo pranešime kalbėjo apie tai, kad išvykusieji išlaiko glaudžius sąsajas su tėvyne lygiai taip, kaip suaugęs, savo šeimą sukūręs žmogus – su savo gimdytojais. Jis pristatė idėją rengti konsultacinį referendumą, kurio formuluotėje būtų akcentuojama galimybė išlaikyti

Lietuvos pilietybę, įgytą gimimu. „Siekiant išlaikyti gimimu įgytą Lietuvos Respublikos pilietybę, pritariu, kad žodis „atskiras“ LR Konstitucijoje būtų suprantamas ne kaip labai retas ar išimtinis, o kaip specialus, atskirtas, – dėstė R. Baltaduonis. – Tokiu būdu pati LR Konstitucija nebūtų keičiama, o tik gaunamas tautos valios patvirtinimas, kad daugybinė pilietybė yra leidžiama pagal atskirus atvejus ir kad pilietybės įgijimo ir netekimo tvarką nustato įstatymas.“ Tokio konsultacinio referendumo sėkmei reikėtų surinkti 50 % + 1 balsą UŽ nuo įvykusiame referendume balsavusių piliečių, o ne nuo balso teisę turinčių piliečių. Tuos atskirus atvejus, kaip ir dabar, atsižvelgdamas į laikmečio realijas ir grėsmes, apibrėžtų Seimas ir Prezidentas.

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto prof. dr. Egidijus Šileikis išaiškino

referendumo situaciją ir galimybes iš teisinės perspektyvos. Jis priminė LR Konstitucijos 12 str. 2 dalies apibrėžimą, kurį suformulavo kūrėjai: „Išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus, *niekas negali* būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis. Jeigu jie būtų norėję kitos reikšmės, jie turėjo formuluoti: *išskyrus* įstatymo numatytus atskirus atvejus, visi gali būti Lietuvos ir kitos valstybės piliečiai. Būkime objektyvūs ir pripažinkime, kad Konstitucijos rengėjai ir priėmėjai išvengė grėsmes – tuometinė Sovietų Sąjunga ir jos teisės perimanči valstybė galėjo primesti Lietuvai dvigubą pilietybę, o tai kirtosi su labai kilnia Lietuvos 1989 m. pozicija, vadinamuoju „nuliniu variantu“, kad visi tuometinėje Lietuvoje teisėtai esantys asmenys, net nemokantys lietuvių kalbos, bet turintys teisėtą pragyvenimo šaltinį, gali per dvejus metus apsispręsti, ar pasirinkti Lietuvos pilietybę.“

Šileikis pasakojo, kad konservatyvieji teisėjai renkasi originalistinę Konstitucijos aiškinimo būdą, istoriškai statišką, todėl autentišką. Tačiau tokie teisėjai neišvengia arba nesureikšmina socialinių pokyčių ir nemato prasmės keisti dėl jų Konstituciją. Liberalūs teisėjai pirmenybę teikia dinamiškam konstitucijos aiškinimui besikeičiančios konstitucinės tikrovės kontekste. Jis pastebėjo, kad minėtoji konsultacinio referendumo idėja labai originali, bet, deja, ji kertasi su Konstitucinio teismo nurodyta neišvengiamo Konstitucijos keitimo referendumo būdu idėja. Konsultacija yra konsultacija, o sprendžiantysis referendumas reiškia galutinį sprendimą. E. Šileikis pristatė kitą variantą: „Jei referendumas neįvyktų dėl kvorumo nebuvimo arba visuomenės atsakymas būtų neigiamas, visada išlieka galimybė plėtoti teisinę išvalgas. Atsarginis variantas būtų „kvotos“. Tam tikros ribos neviršijantys dvigubos pilietybės atvejai yra konstituciškai įmanomi. Svarbu, kad egzistuoja mechanizmas, užtikrinantis, jog dviguba pilietybė nevirstų masiškai paplitusiu reiškiniu.“

Toliau diskutuojant apie teisinę aplinkybę bei galimus variantus, nuskambėjo opozicinė parlamentaro Lino Balsio nuomonė: „Gerbiami tautiečiai, išvykę į užsienį ir atsisakę Lietuvos pilietybės, grįžkite į Lietuvą ir ją atgausite. Gauti kitos šalies pilietybę – labai subtilus vidinis apsisprendimas. Duodate priesaiką būti ištikimi kitai šaliai. Atsisakydami Lietuvos pilietybės, neprarandate teisės ją atgauti. Ar pilietybės neturėjimas trukdo puoselėti lietuvių? Grįžti į Lietuvą ir daryti investicijas? Netrukdo.“

Komisijos pirmininko pavaduotojo Stasio Tumėno nuomone, Lietuvai svarbu egzistenciškai apsispręsti: „Būtina susitelkti taip, kad bent 200 tūkst. diasporos

atstovų dalyvautų referendume. Tai, kad 2019-ieji paskelbti Pasaulio lietuvių metais, galėtų duoti didelį impulsą, kad tai pavyktų.“ Konstitucinės teisės ekspertas dr. Mantas Varaška išreiškė skepticizmą dėl to, kad konsultacinis referendumas dėl vieno Konstitucijos žodžio keitimo ar aiškinimo padarytų pageidaujamą poveikį dvigubai pilietybei. Komisijos nario Virgilijaus Alekno pasisakyme slypėjo perspėjimas: „Žmogus praranda savo teises prisidėti prie savo tėvynės ateities kūrimo. Toks Lietuvos Respublikos Konstitucijos kategoriškumas neleidžia laimėti niekam, tai didelis pralaimėjimas ir žmogui, ir valstybei.“

Po ilgų ir produktyvių diskusijų, Komisija priėmė septynias rezoliucijas, kuriose vyriausybei pateikti siūlymai ir rekomendacijos dėl galimybių grįžti gyventi į Lietuvą sudarymo, dėl „Globalios Lietuvos“ kūrimo programos įgyvendinimo, dėl pasaulio lietuvių įnašo plėtojant aukštąją mokslą, dėl Lietuvos informacinio saugumo, dėl valstybės pagalbos nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis užsienyje priemonių tobulinimo, dėl Pasaulio lietuvių vienybės dienos 2018 m. liepos 1 d. ir šiuo metu svarbiausio visame pasaulyje gyvenantiems lietuviams klausimo – dėl pilietybės išsaugojimo.

LR Seimo kanceliarijos nuotr. (aut. Olga Posaškova)

pasauliolietuvis.lt

Mielai pasidalysime svetainėje skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

